

Hogyan kell beszélni „börtönül”? Készül a szótár.

2011. április 28., csütörtök, 14:50 • **Utolsó frissítés:** 5 órája

Szerző: Pelle János

A bűncselekmények miatt elítéltek nyelvét eddig alig kutatták, holott tükröz egyfajta szubkultúrát, a törvényen kívüliek életkörülményeit, a különös életvitel sajátos mentalitását. Holló Magdolna, a Rendőrtiszti Főiskola Idegennyelvi Intézetének vezetője magyar és francia börtönökben tanulmányozta a börtönszlenget, és készíti a szlengszótárt, rendőrök és börtönőrök okulására.

hvg.hu: Miért éppen a börtön-szlenget kutatja?

Holló Magdolna: Már fiatal korom óta érdeklődésem középpontjában állt a szleng, Akkor még nem tudtam, milyen nehéz ezt a nyelvezetet kutatni, mennyire nehezen hozzáférhető nyelvi közeggel állok szemben.

Tekintettel arra, hogy már húsz éve leendő rendőröket/börtönőröket oktatok, akik munkájához elengedhetetlen a bűnözők nyelvezetének ismerete, ennek kutatásával behatóbban kezdtem foglalkozni és ebből írtam doktori disszertációm. A börtön-szleng különös belső világot tükröz. Tehát nekem, mint nyelvésznek, ez az ötletdús, spontán keletkező és szüntelenül változó kommunikációs nyelv igazán izgalmas kutatási terület.

hvg.hu: Hogyan gyűjt adatokat? Milyen forrásai vannak?

H.M.: Ellátogatok a börtönökbe és személyesen találkozom az elítéltekkel. Tőlük, közvetlenül gyűjtöm az információkat. Az egyik budapesti börtön igazgatója ajánlott nekem egy „nagyidős” elítéltet, aki emberölésért tölti a büntetését, és még több éve van hátra. Számos börtönben megfordult az eltelt tizenöt-húsz év alatt, végigjárta a börtönhierarchia fokozatait, miközben már hosszú ideje gyűjtötte a szleng-szavakat, s évek óta végzett gyűjtőmunkát a társai körében is. Vele közösen szerkesztem az első autentikus magyar börtönszleng-szótárt.

Néhány jellemző kifejezés a magyar börtön-szlengben:

<i>bizsu</i>	pénz
<i>ankülé, pedé</i>	homoszexuális
<i>szálloda</i>	börtön
<i>póráz, döglánc</i>	vezetőbilincs
<i>csajka</i>	tányér
<i>karperec, karkötő</i>	bilincs
<i>villámlóbot</i>	fegyver
<i>Dögkeselyű, pitbull, kutya, kulcsos, kulcsár, kijári</i>	börtönőr
<i>kuckó, kóter, kucorgó, egeres, verem, sírgödör, kripta</i>	cella, fogda
<i>kaptár</i>	börtön
<i>szanatóriumban van, nyaral</i>	börtönben van
<i>Megzuhan, bevarrják, berántják</i>	börtönbe kerül
<i>kiteszi az asztalra</i>	beárul, feljelent
<i>liftező</i>	madzag üzenetek továbbítására

újonc, elsőbálos, frisshús, csikó	első ítéletét töltő rab
bejárónő, mosónő, csicska	takarítást végző rab
csikos, csikosmalac, posztó	elítelt
gagyi	értéktelen ember

Feljegyzései tükrözték a börtönélet bizonyos tipikus témáit, ahol hangsúlyozottan jelentek meg a bűnözői szlengre általában jellemző, a droggal, az itallal, a szexualitással kapcsolatos szavak. Mégis, domináltak magára a börtönéletre, a bezártságra, a szűk cellaméretekre, a kilátástalanságra, a rossz lelkiállapotra, az inaktivitásra, a kényszerpihenőre, de gyakran a rendőrrre, a börtönőrrre utaló kifejezések. Ezek a főbb témakörök, melyek mind a magyarban, mind pedig más nyelvekben a börtön-szleng tárgyát képezik. Szerepelnek benne persze olyan kifejezések is, melyeknek nincsenek igazán köznyelvi megfelelőik, mint például a börtönhierarchia egyes lépcsőfokai. Régebben végeztem hasonló kutatásokat a Marseilles-i Les Baumettes börtönben. Már akkor felfigyeltem arra, hogy bizonyos cigány eredetű szavak egyaránt megtalálhatóak a francia és a magyar bűnözői argóban is. Ilyen pl. a csór (lop), vagy a lóvé (pénz).

hvg.hu: Az angol nyelvi hatás is jelen van?

H.M.: Az angol-amerikai nyelv hatása elsősorban a drogos kifejezésekben érhető tetten, melyek onnan kerültek át a magyar és más nyelvek bűnözői ill. börtön-szlengjébe is. Az új rabok magukkal hozzák kintről az új szavakat, kifejezéseket, amiket a börtönbe bekerülvén gyorsan adaptálnak az ott aktuálisan használt belső szókincshez, ily módon az elítéltek nyelvezete állandóan bővül, átalakul. A gyors átalakuláshoz nagyban hozzájárul az is, hogy a rendőrök és a börtönőrök előbb-utóbb megértik, leleplezik azt, így alkotóinak nyomban újra kell kódolniuk a saját szlengjüket. Manapság a szleng titkos jellege veszített régi varázsából, ma már inkább ehhez a zárt közösséghez való tartozás, az összetartozás jelképe.

hvg.hu: Mennyire hat a magyar börtönökben a cigány nyelv?

H.M.: Becsléseim szerint a börtön-szleng szókincsének legalább a húsz-harminc százaléka a cigány nyelvből ered. Hasonlóképpen megfigyelhető a francia börtön-szlengben az arab nyelv hatása, ami ott sokkal intenzívebben jelentkezik, mint nálunk a cigány nyelvi hatás. De ennél sokkal jellemzőbb e nyelvezetre az, hogy sok benne a humoros, játékos, hangulati nyelvi elem, gyakoriak a szójátékok, mivel a rabok igazi időmilliomosok, s ráérő idejükben egymás felvidítására sokat viccelődnek, ami az egymás közötti beszédükben is tükröződik.

hvg.hu: Hogyan szerez engedélyt a börtönökben végzett kutatáshoz?

H.M.: Ez valóban nem egyszerű. Természetesen külső embereket egyáltalán nem, vagy legalábbis nehezen engednek be a börtönökbe, így a nyelvészek számára is ez nehezen megközelíthető terület, s komoly szervezési problémákat okoz az itt végzendő „terepmunka”. Sok múlik a börtönparancsnokon, ad-e engedélyt az adatgyűjtésre. Nekem szerencsém, hogy a rendőrség kötelékében dolgozom, így viszonylag könnyen meg tudom szerezni a szükséges engedélyeket

hvg.hu: Hány szócikkből áll majd a szótár és mikor jelenik meg?

H.M.: Összegyűlt a teljes anyag, a birtokomban lévő dokumentumok körülbelül ötezer szócikket tartalmaznak. A szótár reményeim szerint jövőre megjelenhet .

Ajánlás

10 ajánlás. [Regisztráció](#), hogy megnézd, mit ajánlanak ismerőseid.